

Документ 1621-IV, чинний, поточна редакція — Редакція від 24.10.2020, підстава - [912-IX](#)

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про державні цільові програми

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 25, ст.352)

*{Із змінами, внесеними згідно із Законами
[№ 4731-VI від 17.05.2012](#), ВВР, 2013, № 15, ст.98
[№ 5463-VI від 16.10.2012](#), ВВР, 2014, № 4, ст.61
[№ 2354-VIII від 20.03.2018](#), ВВР, 2018, № 16, ст.138
[№ 912-IX від 17.09.2020](#)}*

{У тексті Закону слова "центральный орган виконавчої влади з питань фінансів" в усіх відмінках замінено словами "центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики" у відповідному відмінку згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

Цей Закон визначає засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення та види державних цільових програм

Державна цільова програма - це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням.

Державні цільові програми поділяються на:

загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля (далі - загальнодержавні програми) - це програми, які охоплюють всю територію держави або значну кількість її регіонів, мають довгостроковий період виконання і здійснюються центральними та місцевими органами виконавчої влади;

інші програми, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку економіки і суспільства, а також проблем розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць, що потребують державної підтримки.

Стаття 2. Мета і основні умови розроблення державних цільових програм

Метою розроблення державних цільових програм є сприяння реалізації державної політики на пріоритетних напрямках розвитку держави, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць; забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу, а також координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій для розв'язання найважливіших проблем.

Державна цільова програма розробляється за сукупності таких умов:

- 1) існування проблеми, розв'язання якої неможливе засобами територіального чи галузевого управління та потребує державної підтримки, координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- 2) відповідності мети програми пріоритетним напрямкам державної політики;
- 3) необхідності забезпечення міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків технологічно пов'язаних галузей та виробництв;
- 4) наявності реальної можливості ресурсного забезпечення виконання програми.

Стаття 3. Класифікація державних цільових програм

За своєю спрямованістю державні цільові програми поділяються на:

- 1) економічні, що спрямовані на розв'язання комплексних галузевих і міжгалузевих проблем виробництва, підвищення його ефективності та

- якісних характеристик, забезпечення ресурсозбереження, створення нових виробництв, розвиток виробничої кооперації;
- 2) наукові, метою яких є забезпечення виконання фундаментальних досліджень у галузі природничих, суспільних і технічних наук;
 - 3) науково-технічні, що розробляються для розв'язання найважливіших науково-технічних проблем, створення принципово нових технологій, засобів виробництва, матеріалів, іншої наукоємної та конкурентоспроможної продукції;
 - 4) соціальні, що передбачають розв'язання проблем підвищення рівня та якості життя, проблем безробіття, посилення соціального захисту населення, поліпшення умов праці, розвиток охорони здоров'я та освіти;
 - 5) національно-культурні, спрямовані на розв'язання проблем національно-культурного розвитку, збереження національно-культурної спадщини, задоволення інтелектуальних та духовних потреб людини;
 - 6) екологічні, метою яких є здійснення загальнодержавних природоохоронних заходів, запобігання катастрофам екологічного характеру та ліквідація їх наслідків;
 - 7) оборонні, що розробляються з метою посилення обороноздатності держави;
 - 8) правоохоронні, спрямовані на забезпечення правоохоронної діяльності, боротьби із злочинністю та державної безпеки;
 - 9) з питань розвідувальної діяльності, з питань посилення розвідувальних спроможностей держави.

{Частина першу статті 3 доповнено абзацом десятим згідно із Законом [№ 912-IX від 17.09.2020](#)}

Державні цільові програми можуть бути спрямовані на розв'язання інших проблем, у тому числі регіонального розвитку, що мають державне значення.

Стаття 4. Державні цільові програми в системі планування та прогнозування економічного і соціального розвитку України

Заходи, завдання та показники державних цільових програм:

{Абзац другий частини першої статті 4 виключено на підставі Закону [№ 4731-VI від 17.05.2012](#)}

- 1) враховуються під час складення проекту Державного бюджету України на відповідний рік шляхом визначення головними розпорядниками бюджетних коштів обсягів видатків на їх реалізацію у складі

бюджетних програм та включення центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, відповідних бюджетних запитів до пропозицій проекту Державного бюджету України.

Заходи, завдання та показники державних цільових програм, спрямованих на розвиток окремих адміністративно-територіальних одиниць, включаються до програм економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст на відповідний рік.

Перелік державних цільових програм, які планується виконати у відповідному році з використанням коштів Державного бюджету України, подається на розгляд Верховної Ради України разом із проектом закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

{Частина третя статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 4731-VI від 17.05.2012](#)}

Розділ II РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ

Стаття 5. Основні стадії розроблення та виконання державної цільової програми

Основними стадіями розроблення та виконання державної цільової програми є:

- 2) ініціювання розроблення державної цільової програми, розроблення та громадське обговорення концепції програми;
- 3) схвалення концепції програми та прийняття рішення щодо розроблення проекту програми, визначення державного замовника та строків її розроблення;
- 4) розроблення проекту програми - визначення заходів і завдань, що пропонуються для включення до неї, а також обсягів і джерел фінансування;
- 5) стратегічна екологічна оцінка у випадках, визначених [Законом України "Про стратегічну екологічну оцінку"](#);

{Частина першу статті 5 доповнено новим абзацом згідно із Законом [№ 2354-VIII від 20.03.2018](#)}

- 6) державна експертиза проекту програми;
- 7) погодження та затвердження програми;
- 8) проведення конкурсного відбору виконавців заходів і завдань програми;
- 9) організація виконання заходів і завдань програми, здійснення контролю за їх виконанням;
- 10) підготовка та оцінка щорічних звітів про результати виконання програми, а в разі потреби - проміжних звітів;
- 11) підготовка та опублікування в офіційних друкованих виданнях заключного звіту про результати виконання програми.

Порядок розроблення та виконання державних цільових програм затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Ініціювання розроблення державної цільової програми та громадське обговорення концепції програми

Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, розвідувальні органи України, Національний банк України, Національна академія наук України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації можуть ініціювати розроблення державної цільової програми, розробляти та проводити громадське обговорення концепції програми.

{Частина перша статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 912-IX від 17.09.2020](#)}

Концепція державної цільової програми розробляється з метою обґрунтування необхідності розроблення державної цільової програми та визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми.

Проект концепції державної цільової програми **повинен містити:**

- 1) визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма;
- 2) аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання шляхом розроблення і виконання програми;
- 3) визначення мети програми;
- 4) визначення, порівняльний аналіз можливих варіантів розв'язання проблеми та обґрунтування оптимального варіанта;

- 5) визначення на основі оптимального варіанта шляхів і засобів розв'язання проблеми, строків виконання програми;
- 6) оцінку очікуваних результатів виконання програми, зокрема економічних, соціальних, екологічних, та визначення її ефективності;
- 7) оцінку фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми.

Проект концепції державної цільової програми публікується в офіційних засобах масової інформації для громадського обговорення.

Ініціатор розроблення державної цільової програми подає Кабінету Міністрів України погоджений із центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері економічного розвитку, державної фінансової політики, державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, а в разі необхідності також з іншими міністерствами, центральними та місцевими органами виконавчої влади проект концепції програми.

{Частина п'ята статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

У разі виникнення потреби в розробленні та виконанні державної цільової програми з метою ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій концепція програми може не розроблятися.

Стаття 7. Схвалення концепції державної цільової програми та прийняття рішення щодо розроблення проекту програми

Кабінет Міністрів України розглядає концепцію державної цільової програми та у разі її схвалення приймає рішення щодо розроблення проекту програми, визначає державних замовників та строки її розроблення.

Стаття 8. Державний замовник державної цільової програми

Державним замовником державної цільової програми можуть бути центральні органи виконавчої влади, розвідувальні органи України, Національна академія наук України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації.

{Частина перша статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 912-IX від 17.09.2020](#)}

Державний замовник здійснює загальне керівництво і контроль за розробленням державної цільової програми та виконанням її заходів і завдань.

Державний замовник:

- 1) призначає керівника державної цільової програми, основними завданнями якого є оперативне управління та контроль за розробленням і виконанням програми;
- 2) подає пропозиції щодо внесення змін до державної цільової програми, а також припинення її виконання;
- 3) готує щорічний звіт про результати виконання державної цільової програми та подає його на розгляд Кабінету Міністрів України з метою визначення ефективності виконання програми. Строки подання державним замовником проміжних звітів визначаються нормативно-правовим актом, яким затверджено програму;
- 4) готує заключний звіт про результати виконання програми та подає його на розгляд Кабінету Міністрів України.

Стаття 9. Розроблення проекту державної цільової програми

Проект державної цільової програми розробляється на основі прогнозів економічного і соціального розвитку України, прогнозів розвитку окремих галузей економіки на середньостроковий період схваленої концепції державним замовником або визначеним ним відповідно до законодавства розробником.

{Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 4731-VI від 17.05.2012](#)}

Проект державної цільової програми повинен містити:

- 1) паспорт програми - стислий виклад основних даних (назва, рішення про розроблення, відомості про державного замовника та відповідальних виконавців програми, строк виконання, обсяги та джерела фінансування);
- 2) визначення мети програми;
- 3) обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, а також необхідності фінансування за рахунок коштів Державного бюджету України;
- 4) перелік заходів і завдань з визначенням виконавців, строків виконання (в цілому і поетапно), обсягів та джерел фінансування (з розбивкою за роками);

- 5) розрахунок очікуваних результатів (економічних, соціальних, екологічних тощо) виконання програми та її ефективності;
- 6) розрахунок обсягів та визначення джерел фінансування програми, у тому числі за рахунок коштів Державного бюджету України (з розбивкою за роками).

Проект державної цільової програми **підлягає обов'язковій державній експертизі**, що проводиться відповідно до закону.

Стаття 10. Затвердження державної цільової програми

Загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля за поданням Кабінету Міністрів України затверджуються законом.

Інші державні цільові програми за поданням державних замовників затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 11. Виконання державної цільової програми

Державна цільова програма виконується шляхом здійснення її заходів і завдань органами державної влади, а також виконавцями, передбаченими цією програмою.

Державний замовник самостійно здійснює заходи і завдання, передбачені державною цільовою програмою, або за необхідності укладає договір (контракт) в порядку, встановленому законодавством.

Виконавцями державної цільової програми можуть бути підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що визначаються державним замовником для виконання заходів і завдань програми на конкурсних засадах.

Стаття 12. Внесення змін до державної цільової програми

Зміни до державної цільової програми вносяться в разі потреби та можуть передбачати:

- 1) включення до затвердженої програми додаткових заходів і завдань;
- 2) уточнення показників, обсягів і джерел фінансування, переліку виконавців, строків виконання програми та окремих заходів і завдань;
- 3) виключення із затвердженої програми окремих заходів і завдань, щодо яких визнано недоцільним подальше продовження робіт.

Рішення про внесення змін до державної цільової програми приймається органом державної влади, який її затвердив.

Стаття 13. Контроль за виконанням державної цільової програми

Контроль за виконанням державної цільової програми здійснюється з метою:

- 1) забезпечення виконання заходів та завдань програми в установлені строки;
- 2) досягнення передбачених цільових показників програми;
- 3) забезпечення використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів за призначенням.

Контроль за виконанням державної цільової програми здійснює Кабінет Міністрів України шляхом розгляду проміжних, щорічних, заключного звітів про результати виконання державної цільової програми та узагальненого висновку про кінцеві результати виконання програми.

Безпосередній контроль за виконанням заходів і завдань програми, ефективним та цільовим використанням коштів її виконавцями здійснюють державні замовники.

Контроль за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів здійснюють спеціально уповноважені органи державної влади відповідно до закону.

Стаття 14. Припинення виконання державної цільової програми

Виконання державної цільової програми припиняється після закінчення встановленого строку. Державний замовник складає заключний звіт про результати виконання програми та подає його Кабінету Міністрів України разом з узагальненим висновком про кінцеві результати виконання програми не пізніше ніж у тримісячний строк після закінчення встановленого строку виконання програми.

Виконання державної цільової програми припиняється достроково в разі:

- 1) оголошення надзвичайної ситуації загальнодержавного значення, що унеможлиблює виконання програми;
- 2) припинення фінансування заходів і завдань програми - за спільним поданням державного замовника, центральних органів виконавчої

влади, що забезпечують формування державної політики у сфері економічного розвитку, державної фінансової політики;

{Абзац третій частини другої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

- 3) втрати актуальності головної мети програми - за спільним поданням державного замовника, центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері економічного розвитку, державної фінансової політики, державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, освіти і науки (щодо наукових та науково-технічних програм).

{Абзац четвертий частини другої статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

Рішення про дострокове припинення виконання загальнодержавних програм приймається Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

Рішення про дострокове припинення виконання інших державних цільових програм приймається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 15. Джерела фінансування державної цільової програми

Розроблення та виконання державної цільової програми здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, передбачених законом.

Виділення бюджетних коштів на виконання заходів і завдань державної цільової програми проводиться в порядку, встановленому законом.

Розділ III ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ

Стаття 16. Повноваження Верховної Ради України щодо затвердження, внесення змін та дострокового припинення державних цільових програм

Верховна Рада України відповідно до [Конституції України](#):

- 1) за поданням Кабінету Міністрів України затверджує загальнодержавні програми;
- 2) приймає рішення щодо внесення змін до затверджених нею загальнодержавних програм;
- 3) у разі необхідності приймає рішення про дострокове припинення виконання загальнодержавних програм або про продовження строку їх виконання.

Стаття 17. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері розроблення та виконання державних цільових програм

Кабінет Міністрів України:

- 1) розробляє і здійснює загальнодержавні програми в порядку, встановленому законом;
- 2) схвалює концепції державних цільових програм, приймає рішення щодо розроблення проектів програм та строків їх розроблення;
- 3) визначає державних замовників державних цільових програм;
- 4) за поданням державних замовників затверджує державні цільові програми (за винятком загальнодержавних програм);
- 5) приймає рішення щодо внесення змін до затверджених ним державних цільових програм;
- 6) у разі необхідності приймає рішення про дострокове припинення виконання державних цільових програм, які ним затвержені, або про продовження строку виконання цих програм;
- 7) у межах своєї компетенції здійснює контроль за виконанням державних цільових програм.

Стаття 18. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, у сфері розроблення та виконання державних цільових програм

{Назва статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку:

{Абзац перший статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

- 1) здійснює методичне забезпечення робіт з розроблення та виконання державних цільових програм з питань своєї компетенції;
- 2) розглядає та погоджує проекти концепцій державних цільових програм і проекти державних цільових програм;
- 3) здійснює разом з державними замовниками за участю центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної фінансової політики, державної політики у сфері освіти і науки (щодо наукових та науково-технічних програм) аналіз проектів програм з метою збалансування необхідних для їх виконання ресурсів;

{Абзац четвертий статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

{Абзац п'ятий статті 18 виключено на підставі Закону [№ 4731-VI від 17.05.2012](#)}

- 4) розглядає та погоджує пропозиції державних замовників щодо внесення змін до програм;
- 5) здійснює щороку разом з державними замовниками, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної фінансової політики, державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, освіти і науки (щодо наукових та науково-технічних програм) аналіз стану виконання державних цільових програм та вносить Кабінету Міністрів України пропозиції щодо подальшого виконання програм або його припинення;

{Абзац сьомий статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

- 6) на підставі отриманого заключного звіту готує разом із центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної фінансової політики, державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення, освіти і науки (щодо наукових та науково-технічних програм) та надсилає державному замовнику узагальнений висновок про кінцеві результати виконання програми;

{Абзац восьмий статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

- 7) веде облік державних цільових програм і надає відповідну інформацію центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, та державним замовникам.

Стаття 19. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, у сфері розроблення та виконання державних цільових програм

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики:

- 1) бере участь у проведенні аналізу проектів державних цільових програм з метою збалансування необхідних для їх виконання фінансових ресурсів, розглядає та погоджує проекти концепцій державних цільових програм і проекти державних цільових програм;
- 2) розглядає пропозиції державних замовників щодо виділення бюджетних коштів для розроблення та виконання державних цільових програм;
- 3) приймає рішення про включення відповідних бюджетних запитів до пропозицій проекту Державного бюджету України на відповідний рік;
- 4) формує та подає Кабінету Міністрів України разом з проектом закону про Державний бюджет України на відповідний рік перелік державних цільових програм із зазначенням обсягів фінансування кожної з них за рахунок бюджетних коштів;
- 5) розглядає та погоджує пропозиції державних замовників щодо внесення змін до програм;
- 6) бере участь у щорічному проведенні аналізу стану виконання державних цільових програм у частині використання бюджетних коштів та у підготовці пропозицій Кабінету Міністрів України щодо подальшого виконання державних цільових програм або його припинення;
- 7) бере участь у підготовці узагальненого висновку про кінцеві результати виконання державних цільових програм у частині оцінки використання бюджетних коштів.

Стаття 20. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення у сфері розроблення та виконання державних цільових програм

{Назва статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення:

{Абзац перший статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

- 1) бере участь у проведенні аналізу проектів державних цільових програм з метою визначення соціальних наслідків виконання програм, у тому числі їх впливу на соціальний захист населення та використання трудових ресурсів, розглядає і погоджує проекти концепцій та проекти програм;
- 2) розглядає і погоджує пропозиції державних замовників щодо внесення змін до державних цільових програм;
- 3) бере участь у щорічному проведенні аналізу стану виконання державних цільових програм у частині використання трудових ресурсів, визначення соціальних наслідків виконання програм та у підготовці пропозицій Кабінету Міністрів України щодо подальшого виконання програм або його припинення;
- 4) бере участь у підготовці узагальненого висновку про кінцеві результати виконання державних цільових програм у частині оцінки соціальних наслідків виконання програми.

Стаття 21. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, у сфері розроблення та виконання державних цільових програм

{Назва статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки:

{Абзац перший статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5463-VI від 16.10.2012](#)}

- 1) здійснює методичне забезпечення робіт з розроблення та виконання державних цільових програм з питань своєї компетенції;
- 2) забезпечує проведення державної наукової та науково-технічної експертизи проектів наукових та науково-технічних програм з метою встановлення їх відповідності пріоритетним напрямкам розвитку науки і техніки;

{Абзац четвертий статті 21 виключено на підставі Закону [№ 4731-VI від 17.05.2012](#)}

- 3) розглядає та погоджує пропозиції державних замовників щодо внесення змін до наукових та науково-технічних програм;
- 4) бере участь у щорічному проведенні аналізу стану виконання наукових та науково-технічних програм та у підготовці пропозицій Кабінету Міністрів України щодо подальшого виконання програм або його припинення;
- 5) бере участь у підготовці узагальненого висновку про кінцеві результати виконання наукових і науково-технічних програм.

Розділ IV

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України:

у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

затвердити порядок розроблення та виконання державних цільових програм;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

Президент України
м. Київ
18 березня 2004 року
№ 1621-IV

Л.КУЧМА